

פרשת בראשית תשפ"א בעניין טוב ורע

לעי"נ חנוך בן חיים יוסף הלוי ז"ל

בראשית פרק ו

(ה) וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בְּאָרְץ וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבַת לְבוֹ
רַק רַע כָּל הַיּוֹם: (ו) וַיִּנְחֶם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרְץ
וַיִּתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ: (ז) וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאתִי
מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם
כִּי נַחְמָתִי כִּי עָשִׂיתֶם: (ח) וְנַח מִצָּא חַן בְּעֵינֵי ה':

רש"י

(ו) וינחם ה' כי עשה - נחמה היתה לפניו שבראו בתחתונים,
שאלו היה מן העליונים היה ממרידן: ויתעצב - האדם:
אל לבו - של מקום, עלה במחשבתו של מקום להעציבו, זהו
תרגום אונקלוס. דבר אחר וינחם, נהפכה מחשבתו של מקום
ממדת רחמים למדת הדין, עלה במחשבה לפניו מה לעשות
באדם שעשה בארץ, וכן כל לשון ניחום שבמקרא לשון נמלך
מה לעשות (במדבר כג יט) ובן אדם ויתנחם, (דברים לב לו) ועל עבדיו יתנחם, (שמות לב יד) וינחם ה' על הרעה, (שמואל א'
טו יא) נחמתי כי המלכתי, כולם לשון מחשבה אחרת הם: ויתעצב אל לבו - נתאבל על אבדן מעשה ידיו, כמו (ש"ב יט ג)
נעצב המלך על בנו. וזו כתבתי לתשובת המינים, גוי אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה, אמר לו אין אתם מודים שהקב"ה
רואה את הנולד, אמר לו הן. אמר לו והא כתיב ויתעצב אל לבו, אמר לו נולד לך בן זכר מימך, אמר לו הן. אמר לו ומה
עשית, אמר לו שמחתי ושימחתי את הכל. אמר לו ולא היית יודע שסופו למות, אמר לו בשעת חדותא חדותא, בשעת אבלא
אבלא. אמר לו כך מעשה הקדוש ברוך הוא, אף על פי שגלוי לפניו שסופן לחטוא ולאבדן לא נמנע מלבראן בשביל הצדיקים
העתידיים לעמוד מהם: (ז) ויאמר ה' אמחה את האדם - הוא עפר ואביא עליו מים ואמחה אותו, לכך נאמר לשון מחוי:
מאדם עד בהמה - אף הם השחיתו דרכם. דבר אחר הכל נברא בשביל אדם, וכיון שהוא כלה מה צורך באלו: כי נחמתי כי
עשיתים - חשבתי מה לעשות להם על אשר עשיתים:

משלי פרק כה פסוק כא

אִם רָעֵב שִׁנְאָה הָאֲכָלְהוּ לֶחֶם וְאִם צָמָא הִשְׁקְהוּ מַיִם:

רש"י

אם רעב שנאך - כמשמעו, ורבותינו פירושו על יצר הרע אם רעב הוא ואומר לך להשיעו בעבירו' משוך את עצמך לבית
המדרש והאכילהו מלחמה של תורה וכן השקהו מים מימיה של תורה:

דברים פרק ל פסוק ו

וְכָל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְבְּךָ וְאֶת לִבְבֵּי זָרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת ה'

אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ:

רמב"ם

ומל ה' אלהיך את לבבך - זהו שאמרו (שבת קד א) הבא
לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא
יעזור אותך. ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן
הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב
ועונש ברצותם ברע. אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו
כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישוב האדם בזמן
ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו
שפירשתי בסדר בראשית (ב ט): וזהו מה שאמר הכתוב בירמיה (לא ל - לב), הנה ימים באים נאם ה' וכרתתי את בית ישראל
ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתתי את אבותם וגו', כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים
ההם נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה, וזהו בטול יצר הרע ועשות הלב בטבעו מעשהו הראוי. ולכך אמר עוד (שם)
פסוקים לב לג) והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי
כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ובידוע כי יצר לב האדם רע מנעוריו וצריכים ללמד אותם, אלא שיתבטל יצרם בזמן
ההוא לגמרי: וכן נאמר ביחזקאל (לו כו כז) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם וגו' ועשיתי את אשר בחקי תלכו,
והלב החדש ירמוז לטבעו, והרוח לחפץ ולרצון. וזהו שאמרו רבותינו (שבת קנא ב) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ
(קהלת יב א), אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה. כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ אבל יעשה בטבעו
המעשה הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלויים בחפץ: